

૩૬૩૮

શ્રી

રાઘવપ્રતાપ સુર્યોદય

નાટકનાં ગાયનો.

છપાવી પ્રગટ કરનાર,

વૈશંતવ રાઘવપ્રપદ્મ શ્રીનીવાસદાસ ઉચ્છે
૬૬૨. રામજી વશરામ. શોભેયા બંદર.
ધોળિરાવાળા.

છંદ વસંતતીલકા.

મિત્રો તમામ તમ મોહ નીશા તાણું છે,
અત્તાનરૂપી ઉરમાં વશીન રહ્યું તે:
યાશિજ નાથ કહું તે ભણશ્યો પ્રીતિ ગ્ને,
રાઘવપ્રતાપ સુર્યોદય નાટકે તો. ૧

(સરવે હક સ્વાધીન રાખ્યા છે.)

અ.યુ.કં. પ્રેસમાં. રણછોડલાલ ગંગારામે છાપ્યો.

સંવત્ ૧૯૪૪. સને ૧૮૮૮.

કીંમત ૦-૪-૦.

અરપણ પત્રીકા.

શ્રીમદ્ગવદ્ગાગવદાચાર્યધર્મચારકમુપસીદ્ધ
પંડીત વર્ય શ્રીમદ્વેદમાર્ગ પ્રતિષ્ઠાયનાચાર્ય શ્રી
૧૦૮ શ્રી કમલનયન શ્રીનિવાસ સ્વામીજી
મહારાજ. મુ. જીર્ણમદ.

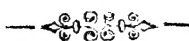
આપની શ્રી સંપ્રત્યાપના વ્રતી કરવાના ઉત્કંઠા
તેમજ મારા ઉપરની પત્રાંતરે દરશાયેલી પ્રીતી તથા
શુદુપદેશરૂપી આપેલી શીક્ષાના ગાદગીરી કાયમ રહે-
વાને માટે મારો આ લઘુ ગ્રંથ હું આપને ધણાજ
વીનયપુરવક અરપણુ કરું છું, મીતી આવણુ શુદી ૧
સંવત ૧૯૪૪.

હું છું આપનો ચરણરુજ શેવક તેમજ દાશાનુદાસ.

રાઘવપ્રપન્ન શ્રીનિવાસદાસ ઉરેફે

ઠકર. રામજી વશરામ. શોભૈયા.

બંદર ધોલરાવાળા.

નોટીસ.

આ નાટકનો એક કોઈ પણ નાટક કુંપનીવાળાને બજવવાની આયેશ હોય તો તેઓએ પોસ્ટપેડ કાગલ લખી બંદોબસ્ત કરવો તો હું બજવવાનો હક આપવાને ખુશીદું એજ આવણુ શુદ્ધ ૧ સંવત ૧૯૪૪. સહી

ઠકરે રામજી વશરામ.

બીજી નોટીસ.

આ પુસ્તકની નકલ હરેક કોઈની પાસે મારા હાથ દશકતની સહી વિનાનિ હશે તો તે ગેરકાયદાનું ગણાયે કારણ કે આ પુસ્તક રજીસ્ટર થયેલું છે. તેથી બીજા કોઈને છાપવાયા છપાવા, અગર બજવાનો અધીકાર નથી. માટે મારી સહી વિનાનું પુસ્તક કોઈએ પણ લેવું યા રાખવું નહીં એજ અરજ. તા. માટે સને ૧૯૮ સહી. દા. પોતે.

રાધવ પ્ર. શુ. ના. કર્વી બંદર ઘોસરા.

ઝાહરખખર.

“રાધવવનવિહાર નાટક” યેનામનું પુસ્તક તરેહ તરેહના રાગોથી ગાયનરૂપે છપાઈને મારા તરફથી ખારપડવાનું છે. જેની અંદર આ નાટક પછીની રામાયણના અયોધ્યાકાંડની બીના વરણવેલી છે. રાંમનો રાજ્યાભીશિક મટી વનવાસ, કેકેતુવરદાંત. દશરથનું મરણ, બરતનો ભક્તિભાવથી રાંમને મેળાપ વગેરે કરણારશથી ભરપૂર છે. જેનું વધારે વખાંણ મારે કરવું નકામું છે. પરંતુ તમે ગ્રાહક યનારા શાહેમો જિશને વાંચશે ત્યારે માલમ પડશે માટે જલદી ગ્રાહક થાઓ ને નાંમ લખાવો. પુસ્તક વાંચવા લાયક છે. આવણુ શુદ્ધ ૧ સંવત ૧૯૪૪ } બી. ઠકરે રામજી વશરામ. ઘોસરા થાકપીઠ. } સોમૈયા. સહી દા. પોતે

શ્રી રાઘવપ્રતાપ સુર્યોદય નાટકના ગાયનો.

સુત્રધાર—મંગળાચાર્ય કરેછે. છંદ વસંતતીલકા.

હે જગતનાથ દીન વલ્લભ દુષ્પ હર્તા,
 છો આપ સેવ્યજન શુભભ અણી કર્તા;
 સ્વતંત્ર એક અજઆદી અખંડ સ્વામી,
 શ્રી લક્ષ્મી કાન્ત પદપંકજ હું નમાંમી.
 વિશ્વેશ વિશ્વથ ચરાચર નાટ્યકારી;
 છો સુત્રધાર જગ ચૈતન નીર્વીકારી.
 દાતા સ્વધામ જન આભવ જેઅ કાંમી;
 શ્રી લક્ષ્મી કાન્ત પદપંકજ હું નમાંમી.
 આનંદ કુંદ ભવ દુંદ વિનાશ વાર,
 સ્વભગતી પંથકૃત સ્થાપન ધર્મ ચાર;
 કારણ્ય રૂપ કરણા કરે કૈં ન આમી
 શ્રી લક્ષ્મીકાન્ત પદપંકજમાં નમાંમી.
 ગો ભુશુરાદી મુનિ રક્ષીત દેહધારી,
 છો ધર્મ દેશી જનના નીર્મુળકારી;
 કર્તા કૃતકૃંતમ રૂપ વિશે હરામી,
 શ્રી લક્ષ્મીકાન્ત પદપંકજ હું નમાંમી.
 વિશ્વ વિરંચી શહરદ્ર ચચીપતી તે,
 કેહેછે પુકારી નીગમાગમ તે વળી ને;

(૪)

આદ્યાંત મધ્ય હરી એકજ છો શુ નાંમો,
 શ્રી લક્ષ્મીકાંત પદપંકજ માં નમાંમી,
 ગાયત્રી જેની શહુ વશ્તને મોહકારી,
 તે હૃદયે રધુપુંગ વરાવણારી;
 માગું ભવોભવ પ્રભુ પદની ચુલાંમી,
 શ્રી લક્ષ્મીકાંત પદપંકજ હું નમાંમી.
 આપો શુભગતી દીનદાસ ગણી તમારો,
 વિદ્યા કુસંગતિ પડે પડતા નીતારો;
 છોં રામજી હું તમ શર્ણુ અગેશગાંમી,
 શ્રી લક્ષ્મીકાંત પદપંકજ હું નમાંમી.

પ્રવેશ ૧ લો.

સ્થળ—વીશ્વામીત્રનું આશ્રમ.

વીશ્વામીત્ર—(વાંમદેવ શૌનક અગીરાદી રૂથી મંડળ
 વિચાર કરેછે.)

વિશ્વામીત્ર—(લયલીલયલી પુકારે મેં બનમેં) ઐરાગમાં.
 કહો મુનીયો શું કરવો ઉપાય, જગત આપણો પુર્ણ ન થાય;
 કુષ્ઠ અસુર અતી કુખ દેછે, મારા મનમાં ચીંતા તેની રહેછે;
 પૃથ્વીમાં વરતાયો છે કેર, થયું આપણું જીવરત ઝેર;
 ગઉ આમણની હીંશા અતી થાય, વેદ વીધીયે કરમ ન કરાય;
 નીચ નીશીચરનું વધ્યું જોર, કરે અવનિમાં પાપ અધોર;
 નથી ધર્મ રયો કોઈ ડાંમ, ન લેવાય નારાયણ નામ;
 અસુર ભુપે કર્યા વેદખંડ, દેવ મહુને દેછે બહુ દંડ;

(૫)

વહની પાસે વજ્ર ધોવરાવે, સુર્યની પાસે દીપ ધરાવે;
 ઈંદ્ર પાસે ગુંથાવેછે હાર, કયો સશીને છતર ધરનાર;
 દપતર શારદા પાસે લખાવે, વાયુની પાસે પુન્ને વળાવે;
 એમ વરત્યો અધરમ અપાર, થયો દુષ્પ્રીયો સારો શંશાર;
 હેઠું જોઈ ક્યાં લગી બેસી રેશું શીર સંકટ શી રીતે શેશું.

વામદેવ—

સ્વાસી આપે કહું બધું શત્રુ, પણ શાને વેડાછો વીપત્ત;
 ભિળા થાઓ શરવ વનવાશી, આપણે રશીશહસ્ત્ર અડાશી;
 ચાલો લંકામાં જઈ મહારાજ, દબાયે કપકો રાવણને આજ;
 શીખ માંના ચાલે શારે રરતે, તો આશીશ દૈશું મુખ હસ્તે;
 ન માને તો ઝોશ્વડ છેલું છાશ, આપ દબને કરશું તેનો નાશ;
 એ વાતે નહી કે કો અનાતી, એવી આપણ કુળનાંછે રીતી.

શૌભકરુશી—

નાના યેમ કદી નમ્ર થાય, ક્રોધ આપણથી ન કરાય;
 કુરીયે ક્રોધ તો તપ થાય ભંગ, શપને ક્રોધ નો કરવો ન સંગ
 યેમ સમજે નહી નીચ અસુર, શાને સમજાવા જૈયે જરૂર;
 ધડો પાપનેા એનો બરાશે, ક્રૂટ દબને ત્યારે પુટી જાશે;
 કુબુધી એવી કદીયે ન કરવી, શમો જોઇને ધીરજ ધરવી;
 તેથી ધધર કરશે સહાય, મારો એ મતછે મુન્તીરાય.

અગીશાદી શર્વે—

સત્યસત્ય એ વાંછી તમારી, શુભ શમય પ્રમાણે ઉચારી;
 અમ સરવેનો પણ એવો મત, છે ધીરજ ધરવાનો વખત;
 જસ્ટ કરવા આપણને ઉમંગ, પાપી અસુર કરે પણ ભંગ;
 એમાં આપણો શાનો છે દોશ, રાંક રોશન પ્રાણનો શોશ.

દયા સીંધુ પ્રભુ જગત કરતા, વાહારે અડશે તે વિશ્વનો ભરતા;
પમાડશે અસુરને પતંન, તારે જીગતેથી કરસું જગન.

(એવામાં નારદજી પ્રવેશ કરેછે તેને જોઈને)

સરવે દેશીયો—ઉભા થઈને રાગ વીનતી ધરજ્યો ધ્યાન
સજન સહુ વીનતી.

પધારો પ્રાણ આધાર, પ્યારા તમે પધારો બ્રહ્મકુમાર; ટેક.
નેહ કરી આજ ભલે નારદજી, દીધા અમોને દેદાર; પ્યારા.
પ્રીતી ધરી પ્રભુ પાપ તમારે, નમી કરીયે નગરકાર; પ્યારા.
કૃપા કરી કહો ક્યાંથી પધાર્યા, જોઈતાં ના આણી વાર; પ્યારા.
ઝાઝા દીવસથી નથી દેખાતા, કહે રહેછો કીયે ઠાર પ્યારા.
નારદજી— રાગ કહ્યાંણુ.

શ્રી જગતપતી પ્રભુ આપ્ય શન્મતી; એ રાહ.

અહો રશી શ્વરો, પ્રીય શાંભજો તમો;
નગરી અન્નેધ્યાથી આજ, આપુંછું અમો; અહો ટેક.
સુરજ વંશીને સત્પવાદી, જે રાજ દશરથ;
ચાર કુંવર તેને ધર પ્રગથ્યા, સુરાને શમરથ; અહો.
જે કુંવર છે ગૌરઅંગને, જે કુંવર ધનશ્યામ,
લક્ષ્મણ ને શત્રુઘન ગોરા, શાંમ ભરત ને રામ; અહો.
પોતે પરમાત્માઓ, આવી લીધા છે અવતાર;
દેવ સરવણું કરજ કરવા, ઉતારવા બુભાર. અહો.
હું માફ કુપ્ય કહેવા લાગ્યોતો, રામચંદ્રની પાથ;
કહે પ્રભુ હું જીજ્ઞ વખતમાં, કરીશ અસુરનો નાથ; અહો.
રાવણની સભામાં હમણાં, રેવું માફે યાથ;
મળી શકું નહીં તેથી તમને, તેથી સાંભળજ્યો મુંનીરાથ; અહો.

વીશ્વામીત્ર — રાગ શીયાનો કનડો.

(કહુ શું નથીએ દુખીયો કીધોછે.) એ રાહમાં.
 ધન્ય ધન્ય નારદ પર ઉપકારી,
 કીયે વચને રતુતી કરું હું તમારી; ધન્ય ધન્ય.
 શુભ સમાચાર તો આજ શુભાબ્યા,
 તાપ સર્વ મારા મનના શમાબ્યા; ધન્ય ધન્ય.
 કરતાં જગંન મને દુઃખ બહુ પડેછે,
 નીચ નીચાચર આવી નડેછે; ધન્ય ધન્ય.
 પણ તમે યાદી દીધો રઘુવરની,
 તેથી ફીકર મેં તજી છે અંતરની; ધન્ય ધન્ય.
 જામને અન્નેધ્યા જામી દશરથને,
 તેડી લાવું યે પ્રભુ શમરથને; ધન્ય ધન્ય.
 આપ તથા રૂશિમંડળનો જો,
 અભીપ્રાય હોય તો જલદી મને કો; ધન્ય ધન્ય.
 (સર્વે રૂશિયો રજા આપેછે તેથી વીશ્વામીત્ર અન્નેધ્યા જામયે.)

પ્રવેશ ૨ જો.

સ્થળ અન્નેધ્યાની કચેરી.

દ્વારપાળ—આસ્તે નીગાહ રાજરાજેશ્વર એક છત્રાધીકારી
 અવધપતી મહારાજને ધણી ક્ષમા

(સુમત નામનો પ્રધાન પ્રવેશ કરીને.)

સુમંત— હંદ ત્રોટકની ચાલ.

પ્રધાનાય શુભો કહું વાત ખરી, તમ પાય તણી રજ શીથ ધરી.

દીલ આપનું કેમ ઉદાશી અતી, નીજ અંતર વાત કહો બપતી;
 વખણાય જગેશીય આપ તણી, તમ રૈયતછે રીધીવંત ઘણી;
 નીશ કંઠક રાજ્યત શુત્ર કહી, ચકવે કુળ દીપક આપ સહી.
 અધુરા પછી આપ શીવાત રહ્યાં, વળી પુત્ર જીવો પરમેશ થયા;
 અરજી ઉરધારી અને ઉચરો, શીદ અંતર શાચ વીચાર કરો

દશરથ રાજા —

ગજલ.

(અરે બાવાજી કેમ ફરે તું ઉદાસ.) એ રાગમાં.

પ્યારા મંત્રી મારા તું શાંભળ વાત,
 સુતો જઈ શબ્દાયે હું આજીની રાત;
 એવા મારા ઉરમાં ત્યાં આવ્યો વિચાર,
 થયા પરણાવા જોગ્ય ચારે કુંમાર.
 ગોકવણી ઘણી ગોઠવી મંત્ર માંય,
 કુંવર જોગ્ય નાવી નજરમાં કત્યાય;
 રાત્રી પોર એ તો વીચારમાં ગઈ,
 અજંપો થયો ઊંઘ આવી નઈ;
 જરા તરા આંખ વીંચાણી જદા,
 પુરુષ એક સ્વપનામાં આવ્યો તદા.
 આવી તેણે મારું મને એક બાણ,
 ગયો લઈ તતક્ષણ માહરા પ્રાણ;
 (એવામાં વશીષ્ઠ ગુરુ પ્રવેશ કરેછે)

રાજા — (ગુરુને વંદના કરીને.) આર્ય ગુરુ આજ રાત્રીયે
 સ્વપનાંતરમાં કોઈ પુરુષ મને બાણ પ્રહાર કરી મારાં
 પ્રાણ લઈ ચાલ્યો ગયો એટલે મારી આંખ ઊઘીડ

(૯)

ગર્હ, પરંતુ તે શપનું મને પરીણાંમે કેવું ફળ આપશે.
તેનો ફળદેશ કેહેવાને આપ જોગ્યજો.

૫૨ીષ્ટ— ગીતીશ્રતમાં

ખ્યાલ રાત્રીયે દૃખ્યો, છે શાઓ તે જાણીશમાં ઓટો;
અદ્ય દુખ તો પડ્યે પણ, પરીણાંમે લાભ થશે મોટો.
(ઓટલામાં વીશ્વામીત્ર પ્રવેશ કરેછે તેને વંદન કરીને.)

૬૨ીથ—ઉભા થઇને રાગ ગજલ.

ઇંદ્રસભામાં ગવાતાં દયમાં.

મહારાજ આપનું પધારવું થયું અહીં,
શા નીમીત્તથી તે આપ જલદી ઘો કહી;
હું દાશ વગર દામનો નજર ચડું,
હુકમ કરો પ્રભુ હું શીશ પરધરો જહું.
ધરે પવિત્ર માહારું તમ પધારવે થયું,
પાપ પુર્વ જન્મનું બધું બળી ગયું;
અવધ રાજ ભાગવું ને સુખથી રહું,
દયા તમામ બ્રાહ્મણોની સત્ત હું કહું.

૭ીશ્વામીત્ર— ગજલ.

(ઘરસે હીયા કૌન ખુદકે લીયે લાયા મુજકો)એ રાગમાં.

અરે અવધીશ જગત ધરિ પ્રશંન થાય અને,
સહુ દુખ કાપીને સુખસાજ રીઝી આપો તુને;
સુરગઉ વીપ્ર પ્રજાની પ્રીતિ પ્રતીપાળ કરો,
વનવાસી તપસી લોક તણાં વીધ હરો.
ઓતે ધર્યે રાય હું મુજ વાત હવે ઉચરું,

મહી મુંનીવરને આનંદથી જગન કહે;
 દેતા બહુ દોઢ આવી દૈત્ય ત્યાં વીધ્વંશ કરે,
 જોત જોતાંમાં પાપીયે દ્વીજોના પ્રાણ હરે.
 લેવા જશરાય માટે શાંહ અમારી કરો,
 આવ્યો તુજ પાસધરી આશ યે નીમીત ખરો,

દશરથ—

ગીતી.

આપ કહો ત્યમ કરવા, ધું તીયાર પગ પાછો નહી મુકું;
 જે માંગો તે આપું, સત્ય વચન હું કદાપી નહીં ચુકું,
 વીશ્વામીત્ર—લાવણી (મુજ ઉપર ગુજરી પોતા પાદશા બંણી.

શાખાથ સુર્યવંશીમાં શત્રુવાદી તું,
 જોઈ વીપ્ર ભગત રજન હરખ પામ્યો હું;
 મુજ થાઓ મનોરથ સીધ હોય જે તારા,
 રહો આરંભવી તુજ પુત્ર પ્રાણના પ્યારા;
 વહી વધો રૂકું ધરમુત્ર જગત હીતકારી,
 પાલન્યો વીપ્રતાં વેણ ભ્રમંગ દીલધારી;
 કરવાને કાજ રક્ષાય જગન મારાની,
 હું કહે માગણી આજ પુત્ર તારાની;
 દેદે લક્ષ્મણને રાંમ કાંમ મુજ થાશે,
 કીરતી જગમાં તાહરી અચલ શૌ ગાશે.

(આવો બાલ સાંભળી રાજ મુરછા ખાઈ નીચે પડી
 ભય છે અને સુમંત પ્રધાન વાયુ દોહી સાવધાન કરે છે
 તારે ઉભા થઈને.)

શબ્દ—રાગ (કુંવરી કુંવરે મારાં લાડકાં;) એ રાહમાં.

આ શું કહું મુંનીવર તમે, વેણ બાંણ શમાન;

કડવું કથન આવું કાઢતાં, દયા નાતી નીદાંન. આ શું.
 કુંવર મારા હજી છે લઘુ, સુખાણે જુધ વાત;
 તેને લઈ જવા તમે ચહો, ચેતો માહા ઊતપાત આ શું.
 દુખી અંધારું ડરે અતી, નથી ગયા શેર બાર;
 કેમ કુંવરયે આપી શકું, મારા પ્રાણ આધાર આ શું.
 કોતો શેન્યા મારી માકલું, કોતો આવું હું શાય;
 પુત્ર વીના જે માગો તમો, આપું જોડીને હાથ આ શું.
 રાજ આપી અન્નિધ્યા તણુ, વસું જઈ વનવાસ;
 પણ મુંતી પુત્ર આપ્યા તણી, નવ્ય રાખશે આથ આ શું.
 (દશરથ રાજયે પુત્ર આપવાની ના કીધી તેથી ક્રોધ ચડાવીને.)
વીરવામીત્ર—રાગ સુણો દીલ્લી તજ ધરનાર ક્ષત્રી કલંકકેમલશેર.
 ધીક ધીક સુર્યવંશ અવતાર, અધરમી તું ક્યાંથી થયોરે.
 રધુકુલમાં તું ઊપન્યો અંગાર, અધરમી તું ક્યાંથી થયોરે.
 પેલું નીજ મુંજે વદીને વચન, અધરમી તું ક્યાંથી થયોરે.
 હવે કુરુવું આવું બોલે શું રાજન, અધરમી તું ક્યાંથી થયોરે.
 ક્ષત્રી પુત્ર મુખેથી કહે નકાર, અધરમી તું ક્યાંથી થયોરે;
 નાંમે પીત્રુયોને નરક મોઝાર, અધરમી તું ક્યાંથી થયોરે.
 જો વીરારી પુર્વે તારા કુલમાંય, અધરમી તું ક્યાંથી થયોરે;
 હતો શત્રુવાદી હરીચંદ્રરાય, અધરમી તું ક્યાંથી થયોરે.
 વલી થયા સીખી રધુ બગીરથ, અધરમી તું ક્યાંથી થયોરે;
 અમરીશ પણ ચેવો શમરથ, અધરમી તું ક્યાંથી થયોરે,
 ચેવો સીંહકેરા વંશમાં શીયાલ, અધરમી તું ક્યાંથી થયોરે;
 વેણુ યકી વધુ વાલાં ગણે બાલ, અધરમી તું ક્યાંથી થયોરે.
 મોય મોય શત્રુવાદીનાં એ કામ, અધરમી તું ક્યાંથી થયોરે;

આપ આપીને ફેડુંડું તારો ડાંમ, અધરમી તું ક્યાંથી થયોરે.
(આવાં શક્રોધ વાક્ય સાંભલી ભય પાંખીને પોતાના ગુરને.)

રાજા—

લાવણી

(મુજે છોડ ચલ્યા બનઝારા) એ રાગમાં.

લાગું ગુર વશીષ્ઠ તમ પાયરે, કરો વીશ્વામીત્રને વીદાય ટેક.
વીના પુત્ર બીજું હે દયાળ, આપો મુખે માગ્યું આકાળ;
ઊઠો ઊઠો કરીને કપાયરે, કરો વીશ્વામીત્રને વીદાય.
ગુર કષ્ટ વેઠી હું અપાર, પામ્યો વ્રધપણે સુત ચાર;
માગ્યા કેમ કરી તે અપાયરે, કરો વીશ્વામીત્રને વીદાય.
ગુર પ્રાણ પ્યારા યે કુમાર, કેમ મોકલું વન મોઝાર;
પુત્ર જોઈ મારાથી જીવાયરે, કરો વીશ્વામીત્રને વીદાય.
કદી કોપ કરીને મુનાથ, દેશે આપતો શીશ ધરીશ;
પણ રાંમ વીના ન રેવાયરે, કરો વીશ્વામીત્રને વીદાય.
વણ વારી કુખી જેવું મીન, વલી પંખી તે પાંખ વીહીન;
એમ રાંમ વીના મને થાયરે, કરો વીશ્વામીત્રને વીદાય.

ગુર—રાજાનો હાથ ઝાલીને, લાવણી.

(અધભીચ મોખત તોડી બે.) એ રાગમાં.

નરપતી માંની માહરં, મુની કઠિશીકને દ કુમાર—
તજ પુત્ર ભાવ તજ પુત્ર ભાવ, મન જાણી વીશ્વા આધાર. ટેક.
છે પુણી પ્રહા (૨) એ આદી પુરૂષ અવતાર,
તુજ ઘેર આવી અવતરજી તે ઊતારવા જીભાર; નીરપતી.
કહું શત વેણ (૨) યેગાધી નંદન આ વાર,
શમઝાબ્યા શમઝે નહીં છે કોધી અપરંપાર; નરપતી.

ધરી ક્ષત્રી દહ (૨) પણ કરી પ્રયાશ અપાર,
 અક્ષ રશી પદ મેલવું એણે આપ બલે નીરધાર; નરપતી.
 કર્ય સીધ કામ (૨) દેરાંમ લક્ષમણ આ વાર,
 પરમારથ કીધા થકી તારો થાશે બ્યબ્યકાર; નરપતી.

(ગુરુનો ખાધ સાંભલી, રાજા રામ ત્યા લક્ષમણ વીરનામી-
 વ્રતે આપે છે ને વીરનામીનું જાત છે, ત્યારે રાણી વાશમાં
 રૂદનાલાપ થાય છે.)

(પડદામાં) પદ રાગ બાજે બાજે બાજે આજ બંગલા
 મે ધુધુર બાજે બારા બારા બારારે. મુની લેઈ જાય છે
 પદ બારા. ટેક.

અરે અન્નેવ્યામાં કેમ રેવાશે, મયંકરે લાગે બણકારારે; મુની.
 રાત્રી દીવશ હવે કેમ જશે પ્રભુ, વીર્યોગ દુખતા દેનારારે. મુની.
 રાક્ષસ તો રોયા પાડ શરીરના, અતી કોમલ મુત મારારે; મુની.
 પ્રાણપતી પાછા ક્યારે દેખીશું, કુંવર કોદંડ ધરનારારે. મુની.

પ્રવેશ ૩ જો,

સ્થલ—સીધાશ્રમનો રસ્તો.

રાંમચંદ્રજી—ચાલતાં ચાલતાં એણે ગુરુ શું આ વન શોયાં-
 માણું લાગે છે. ગજલ—અયે કમળત પીંગલા તે ખોત દગાદીયા

અરે ગુરુ ગુણવંત જીવો વંત તેણી મળ,
 કોઈના કળ્યામાં નાંવે ઇશ્વરી કળ; અરે ગુરુ.

વ્રક્ષની પર વ્રક્ષ શોભે, શીખરપર ધળ;

સઘન ગ્રાડ ડાલી જાણે, જડી દીધાં છળ અરે ગુરુ.

વલી આપ અહીં પધારવે, આશીહને અજ્ઞ,
 અરતાં ચારો શાય, વેર જનમતાં તજ્યાં, અરે ગુરુ.
 પાંખ હલાવી પંખી જતાં, જલ તલાવજાં;
 આપણને પણ શાયે જવા આપે સુંરજાં અરે ગુરુ.
 (પડદામાં અવાજ થાય છે.)

ભાગો ભાગો ભાગો આવી આવી ભાગો (રાવણનીબેન પ્રવેશ કરેછે
 તાડીકા— રાગ ઇંદ્રશભાનો ગજલ.

ખાંઈ ખાંઈ ખાંઈ તણે જણુને આજ ખાંઈ. રાવ-
 ણી હું બેન ખાધા વીના તહીં જઈ દીવશ ઘણાથી માંથ
 મનુંસતુ દીડું નથી. દૈવે આજ આપ્યું આ દયાની નજરથી.
 (વીશ્વામીત્ર મુનિ તાડીકાને દેખી ભાગવામાંડેછે ત્યારે પકડી રાખીને
 રાંમચંદ્ર—(રાગ રાજા હૌં મેં કોમકા ઓર ઇંદર મેરા નામ)
 એ રાહમાં.)

અરે ગુરુ આસું કરો છો નાસીને ક્યાં જાઓ,
 તમ રક્ષા અરથે ખડો હું બતાવલાં કાં યાઓ;
 ધીર ધરી ઊભા રહો વલી જીવે પરાક્રમ આજ,
 હતી નોતી હમણાં કંઈં છું તમ પ્રતાપ મહારાજ;
 યે આસુરીના શા ભાર છે હું મુકું હમણાં બાણ.
 જોતાં જોતાંમાં લહું છું યે પાપણીનાં પ્રાણ

(એમ કહી બાણ મારે છે જ્યથી તાડીકા મરણ પામે
 છે ને રાંમ લક્ષ્મણ ને તેડી વીશ્વામીત્ર પોતાને આશ્રમે
 જઈ જગંન ચાલતો કરેછે ને તમાંમ રૂથીયો ભિગા થઈ વેદો-
 ચારણ કરેછે તે સાંભળી મારીચ તથા સુબાહુ નામનાં બે
 રાક્ષસો પ્રવેશ કરેછે તેને જોઈ બંધ પાંખેલાં યરથર ધ્રુજતા.)

તથાંમ રૂશીયો—

લક્ષીત છંદ.

અરર બાપરે દેત આવીયા, નજરથી જીવે આ શું લાવીયા;
કર વિશે ધર્મ પાડછે સહી, મરણ આવીયું જીવશું નહીં.
કરમ આપણાં આજ કુટીયાં, દર્શવ નાદ્યે રાંક લુટીયાં;
પલકમાં જશે પ્રાણ, આપણાં રખડતાં થશે બાળ સૌ તણા.
અસુર આંખડી ઝેરના ભરી, અરર આ જીવે દ્રષ્ટિયે કરી;
બિગરવું તથી રાક્ષશે ચકી, જલદીભાગળ્યો ભાગળ્યો નકી.

(એમ કહી બધા ભાગવા મંડે છે તારે તેમને લક્ષમ-
ણજી પકડી રાખે છે ને રાંમચંદ્રજી પેલે બાણે મારીઅને
બિડાડી મુકે છે તથા બીજે બાણે સુબાહુને મારે છે ને વળી
ક્રોધમાં ને ક્રોધમાં ત્રીજું બાણ ચડાવા જાય છે તારે.)

રાગ કલ્યાણ. (ત્રી જગત પતી) એ રાહમાં.

આકાશવાણી—પ્યારા પ્રભુ હવે, નહી બાણ મુકશે;

પાપીનાં ગયાં છે પ્રાણ, શરત ચુકશે. ટેક.

આપ ચડેલું આપ તણું શર કરે ન પાછું જાણ.

માટે અવધપતી આવેળા, કરશે નહી શંકાંણ પ્યારા.

(પછી રામબાણ ચડાવવું બંધ કર્યું ને રૂશીઆ જગત
પુરે થયા પછી.)

ભગવત રતુતી કરે છે) છંદ વંશાંતતીલકા.

રૂશીયો—

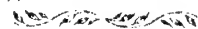
જેને શમાર્ત જન શીવ કહી બળે છે,

વેદાંતવાદી વળી બ્રહ્મ લહીય ને છે

ને બૌદ્ધધર્મી ભજતા કહી બુદ્ધ જેને,

નૈયાયિકો વળી કહે કરતાજ તેને;
 તત્વોથી તીત શહુ શાંખ્ય મતી લહેછે,
 ને જૈનમાર્ગિ અરીહંત મુખે કહે છે,
 તે રાંમ ધાંમ સુખના અમ કષ્ટ કાપો.
 રાધવ પ્રપન્ન નિજનો ગણે શાંહ આપો.

(પછી વીશ્વામીત્રની રજા માગી આવેલા સરવે રૂથી
 પોતાને આશ્રમે જાય છે ને જનક રાજાનો દુત કુંજોત્રી લઈ
 તેડવા આવે છે તેથી રાંમ તથા લક્ષ્મણને સાથે લઈ
 વીશ્વામીત્ર જાય છે.)

પ્રવેશ ૪ થો.

સ્થળ—જનકપુરનો રસ્તો.

(આલતાં મારગમાં ગંગાજી આવેછે તેને શામે કાંઠે ઊતરીને.)

રાંમચંદ્રજી— ગીતી વ્રત.

ઓ મુનીશ આ ગંગા, દેવ નદી ઊરવીમાં કોણુ લાવ્યું;
 આપ કહેા તે મુજને, શાંભળવા આપ્યાંત યે ઊરલાવ્યું.

વીશ્વામીત્ર—

શાક હજાર શગરના, પુત્ર જગત હય રક્ષાને વ્યાતા;
 કપીલ ક્રોધની જ્વાળે, બળી મરીને અવગતીયા ધ્યાતા;
 તેની થદ ગતી કાળે, અંસુમાંત સુત અશમંજશ કેરો;
 મધો તપશ્શા કરવા, પણ નાભ્યાં ગંગા ન કૃપ્યો કેરો;
 મરણ થયા પછી તેનું, તેનો સુત દિક્ષીપ ગયો વંતમાં;
 પણ ગંગા ન પધાર્યો, થયું અત્યુ કુખ વેડી બહુ તંતમાં;

તેનો ભગીરથ નાંખે, પુત્ર પરાક્રમી ગયોજ તપ કરવા;
 ઉગ્ર જોષ તપ તેનો, પ્રગટ થયાં ગંગા અધ શૌ હરવા;
 હે રઘુવર ગંગાયે, શગર પુત્રને ઉધારીયા આવી.
 ભગીરથ લાવ્યો તેથી, નાંખે ભાગેરથી જગમાં કાવી;

(ત્યાંથી આગળ ચાલતાં એક શીલ્યા પડેલી જોષ લક્ષ-
 મણે પુછવાથી, વિશ્વામીત્રે ગૌતમ પત્ની અહલ્યાની આપ
 શંખંધી વાત કહીને કહ્યું કે)

વીશ્વામીત્ર— રાગ આસાગોડી.

(શાહ થશે સુખ કરતા)એરાગમાં.

રાંમની પદરજ પરસી, ઉધરશે યે રાંમની પદરજ પરસી, ટેક
 યેના પતીયે આપ દીધાંછે, કરણી દેખી યેની નરસી; ઉધરશે.
 કીધાંછે પણ અનુગ્રહ યેવો, સત્યવાતી સતી દરશી, ઉધરશે.
 આજ સુખા યેનોંછે ઉધર્યાનો, કામ કરો તમે હરશી; ઉધરશે.
 હ્યોહ્યો લક્ષમણુ ખંધવયેપર, નાંખોરજ લઈ ફીકરશા. ઉધરશે

(આ શંખળી લક્ષમણે રાંમના ચરણની રજ લઈ શી-
 લ્યા ઉપર નાખી તેથી. અહલ્યા પોતાને મૂળ રૂપે. બહીને
 શ્રીરામચંદ્રની સ્તુતી કરેછે)

અહલ્યા— પદ રાગ.

(તેં તો ઘટમાં ધર કીધું વાલમ વરણાગીયારે)એ રાહ.
 આપો ચરણામય અવધેસ્વર, મને આ શમરે. ટેક.
 કમ્પક કાળની હું દુખીયારી, બલે પધારી મને ઉધારી.
 દાશી જાણી દયા આંણી ઊરમાં તમેરે; આપો.
 જયજય રઘુપતી રાંમરમાવર, જયજય લક્ષમણુવીર ધનુરધર;

યેવા ત્યાગી તમને ધાંક નરજે બીજે ભમેરે. આપો
 શબ્દ સંકર પ્રભ અતી અમથી, જે ભગતી પામ્યાછે તમથી;
 દીજેયે ભગતી મુજને જ્યો, કુખ્યો સમેરે; આપો.
 હરીવર યે વરદાન દધને, શાર કમે પછી સરની જધને;
 દનુજનો ભાર અપાર થયો તે ધરા નૈ ખમેરે; આપો.
 તમ આભાર થયો શીર માટે, તેથી આપને કહું અતારે.
 વરજ્યો જનકપુત્રી, તમને. આશીય આપી અમેરે આપો.
 (યેવામાં ગૌતમ રૂથી આવેછે, એટલે રામચંદ્રજી
 અહધ્યાન પોતાના રવાંમી શાયે મોકલી આવેછે ને પછી
 ત્રણે જગ્ય જનકપુર તરફ જાયછે)

પ્રવેશ ૫ મો.

(વીશ્વામીત્ર આવ્યા તેથી જનકરાજ પોતાના પ્રધા-
 નને મોકલી ઉતારે અપાવેછે ને પછી પોતાના રાણીને
 કહી સીતાજીને જ્યા તથા વીજ્યા શખિ સાથે ગીરીજા
 બાગમાં ગૌરી પુજન કરવા મોકલેછે એટલી બીતાછે
 બાકી આ પ્રવેશમાં ગાયન નથી.

પ્રવેશ ૬ ઠો.

સ્થળ—વીશ્વામીત્રનો ઉતારો.

(જનકરાજ વીશ્વામીત્રને મળવા શરૂ આવ્યા ત્યાં
 રામ લક્ષ્મણને દેખીને.)

જનક—રાગ ઇંદ્રજાલામાં ગવાતી ગજ્જલનો.

આ રૂડા કુંભારછે મુનીય કો તણા,

ગૌર શ્યામ અંગ રૂપમાં નથી મણા;
 મહત્ ભાગ્યશાળી એહનો છે કોણ તાત,
 જન્મની દેનારી ધન્યધન્ય એની માત.
 ધન્ય ભાગ્ય માહારાં જે આવિયા અહીં,
 આપના પ્રતાપ થઈ પવિત્ર આ મહી;
 યેછે પુત્ર ક્ષત્રીના કે વીર કાંઈના,
 આશમાન આક્રમી મેં ક્યાંઈ જોઈ નાં.
 વેરી વીધી થયો ખરો દગો મને કર્યો,
 છબી આ છાની રાખી મારો અર્ધના શર્યો.

વિશ્વામીત્ર—રાગ યેનોયે.

અરે શું થાય રાય આંમ આક્રમો અતી,
 ભલું થયે તું આજ શાંતિ રાખ્ય નરપતી;
 છે ધીર આ કુંમાર ખેઈ કૌશલેશના,
 લક્ષ્મણને શ્રી રામ નામ તરણ વેશના.
 મારીઅને સુબાહુ તાડીકા હણ્યાં વળી,
 રક્ષા કરી જગત તણી બે બાંધવે મળી;
 ગૌતમની નારીને ઉધારી પગરજે કરી,
 પ્રતાપી યેમ છે ધણા ફીકર ન કર જરી.

(પછી જનકરાજ વીશ્વામીત્રની રજા માગી જાય છે
 અને રામ તથા લક્ષ્મણ ગીરીજા બાગ જોવા થાર શુરની
 આજ્ઞા માગી જાય છે.)

પ્રવેશ ૭ મો.

સ્થળ—ગીરીજા બાગ.

(સીતાજી સખીયો સાથે કુલ વીણતી વખતે ગાયછે.)

સીતાજી— રાગ ખંભાત.

(અમરકુળ આઠ્યું આશું તેનું તો કરવું.) એ રાગ.

પેલાં યેક વખત સખી હું આવીઆ બાગેરે;

ગૌરી પુત્રવાને કહું ઉર અનુરાગેરે; પેલાં.

તારે મુને આંખાં મુની, નારદજી મળીયારે;

કીધા મેં પ્રણામ તેથી, અઠળક ઢળીયારે; પેલાં.

કહું તે મુનીશૈ સુણ્ય માં મેં આ વચંતરે;

આ ગીરાજા બાગેં તુને મળશે સ્વામીનરે; પેલાં.

પર આપી તેતો ગયા, થયા ધણા દીનરે;

રમ્યો સ્વયંરે પણ, મળ્યા નહી સ્વામીનરે; પેલાં.

(એવામાં રામ તથા લક્ષ્મણ એક બાજુથી પ્રવેશ કરેછે.

રામચંદ્રજી—લક્ષ્મણ સાથે રાગ સ્ફીતાજીના મહીનાની.

વીર મારા તું ગીરીજાનો બાગ, જોને કેવો શોભતો;

તજી પોતાનું નંદનવંત, જોવા ઇંદ્ર લોભતો.

જાઈ જુઠું અંપો ને કણેરે, મેંકે અતી કેવડો;

મથ મરવો મોઘરો ગુલાબ, ચંદન છોડ છે વડો.

અગણીત આંખાંકેરી ઓળ, સ્વાકુ છે સીતાકુળી;

ઝાઝાં જામકુળીના ઝાડ, રાયણ રશીની ગળી.

નાગવક્ત્રી લવીંગ લતાય, તરૂં તજના ધણાં;

ચારો ચરતાં જોને ચારે પાસ, પંખીડાં સોખાંમણા.

હંશ શારશ ચકવા ચકોર, મોર મધુરાં વદે.
વાયુ શીતળમંદ શુગંધ, આનંદ આપે રહે;
(યેવેા અવાજ શાંભળી સીતાની નજર રાંમ ઉપર પ-
ડવાથી વીજ્યા સખીને સીતાજી રામની પાસે તપાસ
કરવા મોકલેછે.)

રાગ લાવણી. બનઝારાની.

વીજ્યા—શ્રીરામચંદ્ર પાસે આવીને

(મુજે છોડ ચકા બનઝારા) એ રાગમાં.

હાથ જોડી પુધુંધું હું દાસીરે, કોણ દેશ તણાછો નીવાશીરે ટેક.
તમ તાત કીયા શુખધામ, વળી આપ તણું કહેા નામ;
જેથી મટે અંતરની ઉદાશીરે, કોણ દેશ તણા છો નીવાશી.
શ્યામ ગૌર સુદર સુખદાઈ, થયું કેમ પધારવું આંઈ;
શોભા ધાંમ શરવગુણ રાશીરે, કોણ દેશતણા છો નીવાશી.
રાય જનકની પુત્રી પુત્રીતા, પછે શામી ઉભી જ્યુવેા સીતા;
છે તે બેનપણી મારી ખાશીરે, કોણ દેશતણા છો નીવાશી.
જેની થાય સ્વયંબર આજ, તેણે મોકલી પુછવા કાજ.
મટે આવી મેં વાત પ્રકાશીરે, કોણ દેશ તણા છો નીવાશી.
રામચંદ્ર— લાવણી.

(મુજ ઉપર ગુજરી પીતા પાદશા જાણી, એ રાગમાં.)

શુંબ સખી સીતાની આજ, રાખીને માજ;

અમ પીતાછે દશરથરાય, અવધના રાજ.

હું રાંમનામ આ બીજા, લક્ષ્મણ મુજ બાઈ;

મુરૂ વીશ્વામીત્રની શાય, આવીયા આંઈ.

દેખવા સ્વયંવર કાજ, પ્રીતી ઉરધારી;
યયું છે અમારું આવવું, કહું વીરતારી.

(યે સાંભળી વીજ્યા સીતા પાસે જાયછે ને લક્ષ્મણજી
પ્રુલ વીણતા વીણતા જરા આધા જાયછે. તારે પોતાના
મનમાં રાગ એનો એ.)

રામચંદ્ર— (સીતાને જોઈને પોતાની મેળે.)

વાહ જનક કુમારો અનુપ રૂપ તુજ આપે;
જોતાં મુનીવર મરજનદ ધર્મની લોપે.

કુંમકુંમ વરણા તુજ પગમાં નેપુર વાજે;
અણવટ ધુધરી ધમકાર કરીને ગાજે.

ચાલવું તારું જોઈ હંથ ક્ષોભ ઉર ધરતો;
વળી બાળીને કટી લંક, સીંહપણુ ડરતો.

તુજ હાથ જોઈ હસ્તીની સુંદ લજવાતી;

કોમળતા કમળ શમાંન કહી નથી જાતી.

મુખચંદ્ર કલંક રહીત, આંખ અણીયાળી;

મુક્તાના મોરે ચહીત, નાકમાં વાળી.

ચાર ચાણકે છુંદણુ લીલું બહુ શોભે;

જોઈ કરણ ગ્રાહ્ય ઝમકતી કામ પણ લોભે.

કરી કેશર આજ્ય કપાળ ટીલડી વાળી;

શોભતી વૈણ્ય શીરતણી નાંગણી કાળી.

સહુ આંગ ધર્મા શણગાર વરણવું તેશું;

જોઈ રૂપ મોહને કુંપ પડ્યો નીચે હું;

(વીજ્યા સીતા પાસે જઈને સમાચાર કહેછે તારપણી.)

સીતા—રાગ કુમરો. (કારે જનકપુરી બાગમે) એ રાહ.

શાંમ સુંદરના રૂપમાં,

શખી મોહ પાંખી હું ચીત ઓટી ગયુંરે; (૨) ટેક.

કીટ મુકટ શોભે મુસ્તકે,

વળી ખંભે ધનુશ સુભશોભી રહ્યુંરે; (૨) શાંમ.

માયા સુખાહુ જોણે તાડીકા,

જેથી મુની તણુ કાંમ શુદ્ધ થયુંરે; (૨) શાંમ.

વંકી ભગુટી ધનું કાંમનું,

ભાલે કેશર તીલક નવ જાય ક્યુંરે; (૨) શાંમ

ધન્ય છળી જે જોતાં રાંમજી,

તેનુ જન્મ મરણ દુખ મટી ગયુંરે; (૨) શાંમ.

(યેવામાં રાંમ લક્ષ્મણ પોતાને ઉતારે જાયજે એટલે વળી.)

સીતા—રાગ ગરબી. (પડવાની પણ પ્રીત ગતિ મતિ બુઝીરે)

એ રાહમાં.

સખી વીજ્યા શાંમળ વાત કહુંહું આજરે,

મારૂં હરી લીધુંજે મન જે રધુરાજરે;

મેં શ્યામ છબી સુખ ધાંમ ન્યારથો બાગીરે,

હું પડી મોહને કુંદ શુદ્ધ બુદ્ધ ટાળીરે;

મુજ અંતર ઉઠે લાય હાય શું કરવુંરે,

થયો વેરી મારો બાપ કુઝી શું કરવુંરે;

કરી કહણ પ્રતીક્ષા આજ ધનુશ ધરવાનીરે,

નથી રેતી હૃદયે હામ હરી વરવાનીરે;

શઘિરે ધરી કેમ શકાય ધનુશ એનાથીરે,

છે હજીયે બાળ કીશોર જોર હાય ક્યાંથીરે;

મનમાં તેથી મુઝાબિ જાતી ક્યાં નાશીરે,
વર મળે મને શી રીત અન્નેધ્યા વાસીરે.

વીજ્યા—

શાંણી શૈયર સીતાય થાય શું ગાંડારે,
વીધીયે વર તુજ લેલાટ મુખ્યોછે માંડારે;
કર્મમાં ખાલી કલપાંત શાંત થઈ વાલીરે,
આલ્મ ઊમયા પુજન કાજ જૈયે આલીરે.

(એમ કહા ત્રણ જણ દેવળમાં જઈ દેવીનાં યથા યોગ્ય પુજન કરીને સ્તુતી કરેછે.

સીતા—હાથગોડનિ. છંદ વશાંતલીલકા.

હે જગતમાત ગીરીજા શિવની પ્રાયાતું,
કર્જે સ્વીકાર અધુનાં સ્તુતી હું કરુંછું;
છોતું અમાપ બવપાપની વાર નારી,
આનંદ કુંદ સુખ દાયક એવકારી.
દેવીદનુજ હરણી અખીલ સ્વરી તું,
બાપ્યાજ એક રશના થકી હું કરું શું;
કૃપા તથાપી કરુંછું તમ શર્ણુ પામી,
આપો હું માગું રઘુનાયક એજ સ્વામી.

અંખીકા—

ગીતી.

ખારી જનક કુમારી, સાંભળ મારી આસીથ આ શાસ્ત્રી,
તે વર તુજને મળશે, જેની ઉપર રહીછે તું રાત્રી;
(એવામાં એક ફુત તેડવા આવેછે તેથી ત્રણે શખીયો જાયછે.

પ્રવેશ ૮ મો.

(સ્વયંબર મંડપમાં દેશ દેશના રાજા કુમાર ભરાઈ ને બેઠા છે ત્યાં વીસ્વામીત્ર બેઈ કુંવરને લેઈ પ્રવેશ કરેછે તારે)
એક રાજકુમાર—રાગ લાવણી. (નેહું તે ન જોયું માડી.)
કુંવર આ કોણ તણા આબ્યારે, કુંવર આ કોણ તણા આબ્યા;
પવીત્ર વિસ્વામીત્ર મુનીવર, ક્યાંથી તેડી લાબ્યા. કુંવર.

ભાળી હું કહુંછું અંતુમનિરે (૨)

પુત્રી પોતાની પરણાવી દેશે જનકરાય આંને. કુંવર.

ફોકટ આંઈ આપણ શહુ આબ્યારે, (૨)

માંન ગમાવા કાજ સરવ ને જનકે તેડાવ્યાં; કુંવર.

સ્વયંબર બાનું કાઢી ખાલીરે, (૨)

ફળેત મેળબ્યા રાજન શહુને આમતણો આલી. કુંવર.

(એટલામાં નારદજી પ્રવેશ કરેછે ને જનક રાજાનો બાટ

ઉભો થઈને જનકની પ્રતીક્ષા સંભળાવેછે.)

બાટ—

છંદ હરીગીત.

મુણજ્યો તમે રણી ધીર વીર કુમાર શહુ ક્ષત્રી તણા,

તમ આવવે મુજ રાય મનમાં હરખવંત યયા ધણા;

જનકે કરી પણ પ્રતીગતા મનશાય મનસુખો કરી,

ત્રંબક ચડાવે શીવનું તેને પુત્રી દઉ પ્રીતી ધરી;

હાય પેરેવી વરમાળ જો વેદેહી કેરા કર યકી,

તો તો ચડાવા શીવ ધનું આળશ તજી ઉઠો નકી;

(તે સાંભળી તમામ રાજા કુમાર વેક પછી વેક એમ ધનુશ

પાશે જઈ ઉપાડી જોયું પણ ઊઝું થયું નહી, જોથી નિસ્તેજ

થયેલા રાજકુમારે પાછા આવી. પોતાને આસને બેસેછે.
એવામાં રાવણ પ્રવેશ કરી જનકને પૂછેછે ત્યારે જનકે
તમામ વાત કહીને ધનુશ દેખાડ્યું ત્યારે.)

રાવણ—રાગ કહ્યાંણ. (શ્રી જગતપતી પ્રભુ આપ સન્મતી)
એ રાહમાં

વીરહ નરપતી હું શું કહું તને,
હલકું આવું કાંમ કાં બતાવું તે મને; ટેક.
કરમાં મેં કૈલાશ ઉઠાવ્યો, શંકરનો નીરધાર,
તો ધરતાં આ ત્ર્યંક જીનું, શી મુજનેછે વાર. વીરહ.
મનુશ બધાં આ માત્ર વીનાના, તેડાવ્યા શું આજ,
પરથમથી તેડાવી મુજને, કઈ દેવુંતું કાજ; વીરહ.
હું જાણું તારે જીવુંતું, નરનું ઉતમ રૂપ,
પણ બીજી હું જેવો જગમાં કોંછે બર્ણાણો ભુપ. વીરહ.

(એમ કહીને ધનુશ ઉઠાવા શાર તૈયાર થાયછે તે જોઈને)

સીતા—પોતાની સખીને રાગ. (કંઠનવા મેરો કરશે)

શુંણ વીજ્યા શઘ્વર શાંણી, વાણી શાચી કહુંરે,
કરજેડી કહુંધુંતુજને, નથી રેતી ધીરજ મુજને; શુંણ ટેક.
આ આવ્યો લંક રાજરે, જામરીછે જેની માજરે,
ધરશે શખીયે આપ, મને થાય ધણો સંતાપ.
અંતરમાં મુક્યો કાપ, પાપ પ્રમથ્યાં બહુરે, શુંણવીજ.
બહુ બળીયો ચેહ કહાઓરે, શંકરનો શૈવ ઉઠાઓરે;
બલે ધનુશને ધારે, પરણવું નથી મારે;
કરશે વીચાયે હારે, તારે દેહ દહુંરે; મુંણવીજ.
ઉરમાં ધારીને ટેકરે, હું ધધું રઘુવર ચેકરે,

તે વીના પુરૂષ જોહ, મુજ બાઈ બાપછે તેહ;
 તું જાણ્યે નીરસંદેહ, એહ સાચું સહુરે; સુંણવીજી.
 કોઈ કહે બાપ મારાને રે, પડ્યું મુંક પણ તારાનેરે;
 તુજ પુત્રીયે ધરી હામ, વરવા ધાર્યાંછે રામ;
 માટે કર્ય તેવું કામ, આમ આતમાં ચહુંરે; સુંણ.

(યેવામાં રાવણ ધનુષ ઉપાડી ઊંચું કરેછે પણ લય-
 ડીયું આવવાથી પોતે રાવણ નીચે પડેછે ધનુષ છાતી ઉ-
 પર પડી દાગી દેછે જેથી જનકરાજ ક્ષત્રીયોને વારવાર
 ખડકારેછે; પણ કોઈ ક્ષત્રી ઉઠ્યો નહી તારે.)

જનક—ઉભા થઈને રાગ.

(દેખ્યા નહી કદ્યુ શર જગતનેમેં એ રાહમાં.)
 ક્ષત્રી નથી નીરધાર, જગતમાં ક્ષત્રી નથી નીરધાર;
 આગળના રજપુત માયલો ક્ષત્રી નથી નીરધાર; ટેક.
 ધરણી નક્ષત્રી ફરશુરોમે, કીધી ચેકવીસવાર;
 ત્યારપછી જનમ્યો નથી કોઈ, રાણી જાણે શરદાર;
 રાણી જાણે શરદાર, જગતમાં ક્ષત્રી નથી નીરધાર.
 માલ વીનાના મંડપમાં, આ મળીયા રાજકુમાર,
 લાગે રૂપાળા ઉપરથી પણ પ્રાક્રમ નહી લગાર.
 પ્રાક્રમ નહી લગાર જગતમાં ક્ષત્રી નથી નીરધાર,
 ફોગટ ગાલ વગાડી કુલતા, પણ નીંબડા નાદાર;
 શાત પેઢીની લાજ ગમાવી, આજ આવી આ ઠાર;
 આજ આવી આઠાર, જગતમાં ક્ષત્રી નથી નીરધાર.
 કુંભા કુંવારી મારી રહેછે, તમે ખેઠાં આ વાર;
 રાજબીજ નમ્ય રહ્યું પ્રથ્વીમાં, ધીકધીક અવતાર;

ધીકુધીક અવતાર, જગતમાં ક્ષત્રી નથી નીરધાર.
 ધનુશ તાણું પણ કઠણ કરત નહીં, હું કદી કોઈ પ્રધાર.
 પેલું જાણ્યું હત કે પ્રધતી છે, વીર વીનાના શાર;
 વીર વીનાના થાહ, જગતમાં ક્ષત્રી નથી નારધાર.

લક્ષ્મણ—પોતાના ગુરુને રાગ.

(સુણો દીક્ષીતજી ધરનાર; એ રાહમાં)

કહું ગુરુ તંમ પદ ધરી શીથ, રઘુવંશી હું શાંખું નહી રે;
 વેણુ આવાંકેમ ખોલે આ મહીથ, રઘુવંશી હું શાંખું નહીરે.
 અમકુળનો છ માસ કેરો તંન, રઘુવંશી હું શાંખું નહીરે;
 હોય આવાં ન બોલાય કુવંચન, રઘુવંશી હું શાંખું નહીરે.
 તારે આતો રણધીર રઘુરાજ, રઘુવંશી હું શાંખું નહીરે;
 ભઠાં છતાં જનકે સું લોપીબાજ, રઘુવંશી હું શાંખું નહી.
 કોતો મરને ઉપાડી કરે ચુર, રઘુવંશી હું શાંખું નહી રે;
 કોતો આબથી ઉતાર હેઠા ચુર. રઘુવંશી હું શાંખું નહી રે.
 પાટુ મારી ધરાં મોકલું પાતાળ, રઘુવંશી હું શાંખું નહીરે;
 ક્રોડું ચૈદિ બ્રહ્માંડને એક કાળ, રઘુવંશી હું શાંખું નહી રે.
 બાવો વજ્રને બાંગી નાખુ આવાર, રઘુવંશી હું શાંખું નહીરે;
 તો ખીચારા આ ધનુશના શાભાર, રઘુવંશી હું શાંખું નહીરે.
 જ્યે બાંધવ આપે મુંને રત્નવ, રઘુવંશી હું શાંખું નહીરે;
 સુખે કહ્યું તે કરી દુખાડું આંધ, રઘુવંશી હું શાંખું નહીરે.
 જોવા તેવા પણ રામનો હું ભાત, રઘુવંશી હું શાંખું નહીરે.
 નથી કેતો અભીમાનની વાત, રઘુવંશી હું શાંખું નહીરે.

રામચંદ્ર—

(હાથનો ધસારો કરી, લક્ષ્મણને બોલાવાની મને કરે છે.)

વીશ્વામીત્ર— છદમાલતી.

નથી નથી નથી ક્ષત્રો, જગતમાં આજ કોઈ;
જનક ત્રપતી યેવો બોલ બોલ્યો સું ભેઈ.
ઝટપટ ઉઠી તેથી આપ જૈને ચડાવો,
રવિકુળ રવિ પોતે બાતને કાં દબાવો.

(ગુરુની આસા પામી રામચંદ્રજી ધનુશ ચડાવા જાયછેતારે.)

સીતાજી—પોતાની શખીને રાગ મહીનાનો.

ખારી પ્રાંણ જૈને રઘુભાંણ, ધરવા જય આપને;
દયા નાવે અંતરમાં જરાય, તોય મારા આપને.
છે યે શીવનું ધનુશ કઠોર, વજર કરતા ધણું;
સું ચડાવે યે રામકીશોર, ગળું નથી તે તણું.
મહાખળીયા આ મળીયા, મહીશ તથા લંકેશ્વર નકી;
તેથી ન ચડ્યું તો ચડશે શી રીત લઘુ રઘુવર થકી.
સખી કોમળ તનસ કુમાર, નાગ્નુક અંગ આપતું;
સ્મીત હાંસ્ય વદન સસી તેજ દાંમની ધુતી લોપતું.
મારા આપનું પણ વેતે પુર મુકીને હું કહું અરે;
રણ ધીર તજી રઘુવીર, બીજો વર નહી વરું.

વીજ્યા—રાગ ગમ્મલ (જગતનારે પ્રમુ ખારા) એરાહમાં.
ધીરજ ધરય બેન તું આજે, કરે કલપાંત શા કાજે. ટેક.
તને ક્યું વેણ ગીરીજયે, સું તે જો વીચારી મનમાંયે, ધીરજ.
ફીકર હરશે હરી તારી, જોણે અહલ્યાને ઉધારી, ધીરજ.
સુખાહુને તાડીકા મારી, જગંન રક્ષા કીધી શારી, ધીરજ.
વરતેહ તુજને વરશે, મનોરથ સીધ થહુ કરશે. ધીરજ.
(એટલામાં શ્રીરામચંદ્રજીયે ધનુશ ઉઠાવી બિચું કંઈ ને

ચડાવા જાયછે ત્યાં ભાંગી પડે છે તેથી તેમાંથી મહાધોર
અવાજ થાયછે ને શરવે રાજ્ય મુરછા પામી નીચે પડેછે
તથા રાવણુ ઉઠીને આહ્યો જાય છે.)

ભાટ—ઉભા થઇને કવીત ધનાક્ષરી છંદ.

બહો કૌશલ્યાના પાળ, રઘુવંશના ઊભળ;
કુળ દનુજીના કાળ, કીધું કાંમ આ પરમ,
સુર્પ કુળનો પ્રતાપ, આવી પ્રગટ્યો આપ;
તેવા ક્ષીતીમાં અમાપ, રહ્યા ગરમા ગરમ.
અષોધ્યાંતા મહીપાળ, વીપ્ર બેનું રખવાળ,
ઝાંપી જનકની ઝાળ, પાળી પોતાનો ધરમ.
બહ્યે રાજ્ય અધીરાજ, રૂડું કીધું તમે કાજ,
રાંમજી કે પ્રભુ આજ, રાખી ક્ષત્રીની શરમ.

(શીતાજી રાંમને વરમાળ, આરોપેછે ને નારદ ઊઠીને
આહ્યા જાય છે.)

પ્રવેશ ૯ મો.

સ્થળ—બદ્રીકાશ્રમ.

નારદજી—

(ક્રિસુરામને તપશ્યામાંથી જગાડાને)(વીનતી ધરજ્યો ધ્યાંત)એ રામ
આસું કરોછો કાંમ પ્યારા તમે, આસું કરોછો કાંમ. ટેક.
જીધું ધાલીને સું બેશીરયાછો, હારી હૈયાની હાંમ. પ્યારા.
સક પાજ્યો બધા પ્રતીવીશિ પણ, રાખી સક્યા ન લગામ પ્યા.
કેનાડર કહેા ક્રોધ તજીને, ઓસીયાળા થયા આંમ, પ્યારા.

કુળક્ષત્રીનું હણ્યું તે માટે ચેતન્યો દ્વર સુરામ. પ્યારા.
 શત્રુશબ્દ તમ શીર ઊદે થયા, ગોતે તમોને ગાંઝા ગામ. પ્યારા.
 તેથી કહું છું કે નીરબળ હોતો, ભાગન્યો મુકી, આઠાંમ પ્યારા.
 પગલું તમારું જોતા આવ્યા છે, જનક વીરહને ધાંમ પ્યારા.
 હું જાણું હમણાં આવ્યા કે આવશે, ગોતી તમારું મુકામ પ્યા.
 રેવા નીશાની ચુર તમારાનું, ભાંગ્યું ત્રંપક ભીડી હામ પ્યારા.
 દ્વરસુરામ—રાગ (કહું સું નશીમે કુખીયો કીધો છે) એ રાગ
 નારદ હારદ જાણ્યું તમારું, પણ એ વાતે નથી જિરે હમારું ટેક.
 આજ ત્રેતાબ્દુગ શમય કર્યો છે, નારાયણે નકી દેહ ધર્યો છે નારદ.
 મુજ અધીકાર હવે ઊતર્યો જો, પ્રગટ પ્રભાવ શ્રીરામે કર્યો છે નારદ.
 વાલ્મીક મુનીયે જો બલિય કહ્યું છે, કામ આ તેજ પ્રમાણે થયું છે
 માટે કારણ નથી રીશ કરવાનું, ખુશીથી સંભાળે પ્રભુ કાંમ પોતાનું
 નારદજી—રાગ પદ. (જનુની જીવેરે ગોપીચંદની) એ રાહમાં
 વેશ ધરી સુરવીરનો, આ શું બોલો છો બાલજી,
 બાજરે ઘટે બધો તમતણો યાશો તરણાને તોલજી.

શત્રુને દેખી શું શાપ થાય.

ક્રોધ તજી શું મુખી થયા, જમદગ્ની તમ તાતજી;
 સેસા બાહુએ સંતાપીયા મારી પાકુ જો શાતજી શત્રુ દેખી,
 શંગ શાપનો કીધા થકી, થયો એરે ભગત એકજી,
 ડશી શહું નહીં જીવજંતને લીધી એણે એવી ટેકજી. શત્રુને.
 વાત ચાલી બાધા વીરવમાં, નથી ડશતો આ શાપજી;
 છોકરે લાગ્યાં શહુ સંતાપવા, ખીજવે જમ આપો આપજી શત્રુને.
 શહી ન શક્યો માર લોકનો, પડ્યો દુબળો અંગજી,
 તેને ત્યાં પછી તેને જાતને કહું બીજો પબંગજી શત્રુને.

બગત થયોતો બલે થયો, પણ નહીં યાય બચાવજી, શુત્રને.
 સરપ કુકાડો શાને તજ્યો, નાજ બતી શ્વભાવજી.
 તેમ તમે ભ્રમુનાથ જો, તજ્યો કોધની દાંતજી,
 નહીં રઈ થકોતો આ જગતમાં, વેલું થશે અવશાનજી શુત્રને.
 કાંતો તમે કહું તમ કરો, તજો ધનુશને ખાંણજી,
 ફરશી આકારથી ફેકી દીધો, બજો શારંગખાંણજી શુત્રને.
 (આવું શાંભળી ફરસુરામ કોધાયમાન થઈ નારદજીને
 સાથે લેઈ જનકપુર ગયછે.)

પ્રવેશ ૧૦ મો.

(બધો સ્વયંર મંડપ ભરાઈ બેઠો છે ત્યાં ફરસુરામ
 આવેછે તેને જોઈ રાજ્યો ડરેછે.)

ફરસુરામ—કોધાયમાન થઈને લાવણી.

(અધબીચ મોખત તોડી બે. એ રાગમાં)

ઓ જનકરાય ઓ જનકરાય, આ ત્રંબક તોડ્યું કેણે;
 વીરવડો કોણ ઉપજ્યો, મુજ ગુરને કુભ્યા જેણે; ટેક.
 જલદી બતાવ્ય (૨) હું તેને દેખાડું હાથ;
 દુર કરો મંડપ થકી કાં માર્યા જશે સહુ શાય.
 જો ફરસી મારી (૨) કુળ ક્ષત્રીનું ક્ષય કરનારી;
 તથા ધનુશ તોડનારને આજ નકી નાખી સહું મારી.
 રામ—કહું કપાનાય (૨), હશે આપતણો કોઈ દાસ;

ભાંચુ પે આપ અડાવતાં, નથી પડ્યો શરીરે પ્રાયાશ.
 છે લધુ દાસ (૨) તમ રોસ વડો મુનિરાય;

જીનું પીનાક કઈ કાળનું તે સહજ થયું કટકાય.
ફરસુરામ—રહે છાંતો બાળ (૨), સુ બોલે જાણ્યું અજાણ્યું;
 દ્રોહ કર્યો ગુરૂદેવનો આયું દાસપણું ક્યાંથી આંણ્યું.
 સોવનું આ આપ (૨), તેને જીનું કેતાં લાજ નાવી;
 ફરસી તીક્ષ્ણથી આ ઘડી તુજ મુસ્તક દેઝે ઉડાવી.
લક્ષ્મણ—અમને ન લાજ (૨), તો તમને પણ નીરધાર;
 વીપ્ર થઈ ફરસી ધરો, નથી આવતાં લાજ લગાર.
 બ્રાહ્મણને ગાય (૨) વળી અમ્મી ઉપર જોર મારું;
 ચાલે નહીં ભગુનાયજી, માટે અંતર ક્રોધ ન ધારું.
ફરસુરામ—ધીક ધર્મ તુજ, (૨) અહ્યા મંદમંતી જો વીચારી.
 રાવણ બગ્ની તાડીકા હણી, હતી પુરપ કે નારી.
લક્ષ્મણ—ખરી વાત ચેહ, (૨) શુભ શમય પ્રમાણે ઉચારી;
 હતાં આસુરી અતી પાપણી તે માટે વેગી વીધારી.

ગજલ. ઇંદ્રસભાની રમમાં.

પણ ધીક ધીક ધીક તમને ધીકજે ખરે,
 તમ સમાન કામ કોણ અવનીમાં કરે;
 મારી નાંખી માત શ્યા ભાતને હણ્યા,
 દેખવા પરાયા દોષ સીધ શું બણ્યા.
 વરણવીને વાત કેતાં થાયજે સરમ,
 ધનુશ બાણ ધારી તજ્યો વીપ્રનો ધરમ;
ફરસુરામ—તું જીવાની જોરમાં આ વૈણ શું બગ્યો,
 સહજાબાહુ જેવા મને ત્રીતી ના શક્યો;
 આજ કાલનો તું અરબકા અજાણ્યું,
 પણ તમામ ક્ષત્રીના લેનારો પ્રાણ હું;

બચ્ચો નથી કો સુર તીક્ષ્ણ કરસીધારથી.

તે હું તારૂં શીશ છેડું આ કુટારથી.

બક્ષમણુ—આવો શીશ છેડવા હું છઉં ઘણો ખુશી,

પણ બળીયાના બે ભાગ તમે શાંખજો રથી,

ચારણુભાટની ઘોડયે વખાણુ શું કરો,

કરસી વારવાર મારી પાસ શું ધરો,

જોઈને જનોઈ પાપ લાગુ થયેથી;

બીજી કોઈ વાતે બીક રાખતો નથી.

માયો રાય જોડલા તે દેડકા સહી,

દર છે મણીધરનું આંઈ જીવણો નહી;

કુરસુરામ—

કરસી ઉગામીને, સરત રાખ હમણાં તને મારફું;

બક્ષમણુ— રાગ ગજલ.

(અરે બાવાજી કેમ કરવું ઉદાય એ રાહમાં)

મુની હાથે કરીને ગમાવો કાંકાર,

મારૂં મારૂં યેવો કરો શું ઉચાર;

મને મારવા ક્યાંથી જુલા પડ્યા,

આવી રધુવંશીને હાથે ગડ્યા;

મુશ્કલ હવે યાવો તમારો ભાવ,

ન ક્ષત્રીનો કર્યાનો વાળું આજ દાવ;

તમે બધે વીપ્રને ક્ષત્રી હું આપ,

હણે તેને હણતાં ગણુ નહી પાપ.

કુરસુરામ—

વારો વીશ્વામીત્ર આનું બહુ આજો,

(૩૫)

પાપીને આંધાધી આધો લઈ જાઓ.
મારી સહું યેને ભુંડો મારો રોથ,
પછી મને કોઈ દેશો નહી દોથ;

સક્ષમણુ—

અરૂં કહું તેથી અડે તમને રીથ,
નયો પણ બુધી તમોમાં મુનીય;
મને દુર કરવા કરો કાં વિચાર,
વીંચો નેણ હું છોટો કોસ હજાર.
વળી કણાછો કે ભુંડો મારો રોથ,
તેમાં પણ શાંતો મને અપશાસ;
કરશે રીય તો આ કાયા તમ જોહ,
વેલી ક્ષય થાશે તેમાં નહીં સંદેહ.

(ફરસુરામ કોધાયમાંન થઈ ફરશી ઉગામી મારવા
જાયછે એટલે)

રામચંદ્ર—

૫૬ રાગ.

(પ્રભુ તારા નામની લે મોઈ લાગી) એ રાહમાં.
બ્રહ્મપતી ક્રોધ સમાવો, અરજ સુંણી બ્રહ્મપતી ક્રોધ સમાવો
મેહર કરો મહારાજ મારીવતી, શસ્ત્ર થ આપ કહાવો.
બાળક બેલ અજાણતાં બોલ્યો, તેનો કથો દરદાવો; અરજ.
ધનુંશતણો બાંગનારો તો હું છઠી, મારો જોછયે તો અચાવો;
વાંક નથી લઘુમંધુ મારાનો તો, કણવારી વરથાવો; અ.
બાપ મારા જેછે મોઢે અડાવેલો, તેથી યેને ન બોલાવો;
અભય હશે માટેતમને ડરાવેછે, શર નઈ શરો કહાવો; અ.
છે તમવંશની પ્રભુતા આ છાતિયે દેખીને રોસ હઠાવો;

હામ હોય જુધ કરવા અંતરમાંતો ધનુશધારી ઝોરા આવો;અ.

(આ છેલું વચન સાંભળી ફરસુરામ શ્રી રામચંદ્રજીની છાતી શામુ જોયું તારે ભયુલાંછન બાજ્યં એટલે તરત આશ્રીમનારાયણ પોતેજ છે. એમ ઓળખીને નરનારાયણે આપેલું ધનુશ ચડાવા માટે રામચંદ્રજીને આપેછે કે તુર્ત ધનુશ ચડી જાયછે. ને ફરસુરામનું ભગવદ્દશરૂપી તેજ હરણુ યાવછે તારે)

છંદ વસંતતીલકા.

હે રામરામ સુખધામ બતાવ્યા માંતું,

બોલ્યો તપાષી કટુવેણ વીનાદમાં હું;

દેજે વીશારી મુજ વાંક પડ્યા હજારો,

લેજે હવે તું અધીકાર તપાષી તારો.

(એમ કહી ફરસુરામ જાયછે ને જનક તથા વીરવામીત્ર મળી કંકોત્રી લખી અપોધ્યાંયે મોકલેછે)

પ્રવેશ ૧૧ મો.

સ્થળ—અજોધ્યાની કચેરી.

દશરથ—પોતાના ગુરુને ખીહોગની ગજલ.

લઈ ગયા કુમારને કૌશીક બ્યારથી,

ફરી હું સમાચાર પાછા પાંખીયો નથી.

લઈ.

તેથી મારે દીલ હું દીલગીર થાઉછું;

પુત્રના વીધોગથી ઘણો મુંઝાઉછું.

લઈ.

આવું પીવું બેલવું મને ગમે નહિ,

ગમે ન સુવું જેસવું કે જોલવું સહી. લઈ.

પાપ પુર્વ જન્મનાં કે ગ્રહ મને નડ્યા,
કોડીલા કુમારે મારા પરવશ પડ્યા. લઈ.

કુખી હશે કે શું સુખી હશે જે અંધવા,
મુજ મને ઉઠે વિચાર જો નવા નવા. લઈ.

શું કરું હું કાજ રાજમાં ગમે નહિ,
ગુર કહોતો જાઈ મારા પુત્ર છે જહીં. લઈ.

વશીસ્ઠ — ગીતી વ્રત.

નરપતી પુત્રો તારા, સુખે રદ્યાએ વીરહને ધામ;

શેઝ કરે તું શાને, પીનાક બવનું ભાંગ્યું શ્રીરામે.

(એવામાં જનકપુરથી આવેલો બ્રાહ્મણ પ્રવેશ કરી
કંકોત્રી આપેછે.)

વશીસ્ઠ — (કંકોત્રી લઈ વાંચેછે) જાવણી.

(મુજ ઉપર ગુજરી) એ રાગમાં.

સ્વસ્ત્રી શ્રી અયોધ્યા ધામ, સોભા શુભ સારી;

પુરી શાતમાં પેલું નામ મોક્ષ સુખકારી.

તહાં પુણ્ય મુરતી પાવન વસો રઘુવંશી,

નૃપ મુગટ મણી રાજન કહું શું પ્રશંસી;

ગંજીર ગુણબંડાર ધરમના શેતું,

શત્રય દશરથ મહારાજ રવીકુળ કેતુ.

લખીતંગ જનક હું દાશ મીયુલાપુરથી,

લખુ પ્રણામ વાર હજાર હરખમરે હરથી;

આવ્યા આપના કુમાર કુશળછે આંહી.

કર્ણ ધનુષ ભંગનું કામ સ્વયંવર માંહી,

જી મુપતીનો ગરવ ઉતારી તેજ હરી લીધું,
 જતી રાખી ક્ષત્રીની લાજ કાજ એ કીધું.
 માટે પધારીને આપ તાપ સૌ ટાળો,
 પરણાવી રામ સ્તાય જોલ મુજ પાળો.
 શશી વાર મુદી પંચમી તીથી માગશરની,
 થશે લગ્ન ક્રીયા તે દીન શીયા રધુવરની.
 સહુ સાથ તેડી મહીનાય પધારો પ્રીત્યે,
 લખ્યું થોડું માનજ્યો ઘણું કરી નીજ ચીતે.
 ત્યાર પછી દશરથ રાજ પોતાની સેત્યા તથા નગર-
 માશી લોકો સહીત જન લઈ જનકપુર તરફ વીદાય થાયછે.

પ્રવેશ ૧૨ મો.

સ્થળ—જનકપુર.

(જનક-વીસ્વામીત્ર, રામ લક્ષ્મણ, વીગેરે સ્ત્રી મંડળ બ-
 રાઈને ખેડુંછે ત્યાં)

(પદ્યમાં અવાજ થાયછે.)

પદ રાગ. અનીરધજીની ઘોડલી—એ રાહમાં.
 બન્યો અધીક વીચીત્ર વીશાળ, જનકજીનો માંડવો. ટેકા
 કનક કેરી નાગ વેલીની નૌતમ રચના નેટ;
 ઝાળખી જાય નહી આંખથીરે, શોભે શરીય પત્રે લપેટ જનક.
 વરણ્યો જાય ન વીચીત્રતાયે, મંડપ અતી અબીરાંમ;
 શોભા તે ઐદ ભુવનતણી જાણે, ઠીક ફરી તેહ ઠાંમ. જનક
 ને મંડપમાં ક્યા જનકી, તે મંડપ ક્યમ વખણાય;

કોણ કવીતણી એવી મતી જ્યાં, સેસ સામા હારીજય. જન.
રધુવર જ્યાં વરરાજ્યારે, વળી સ્વરૂપ સચુણ નીધાન;
તે મંડપ તણ લોકમારે ઉજવળ અજકાપુરીની સમાન જનક.
એવામાં દશરથરાજ જન લધને આવેછે તેમનો યથા
યોગ્ય શતકાર કરીને જેવા રામ તથા લક્ષ્મણ છે તેવાજ
બરત શત્રુધનને બાળીને વીશ્મય થયેલા જનકે વશીરૂઠે
પૂછી જોતાં દશરથને ચાર પુત્ર છે તેવું જાણીને દશરથની
આગળ હાથ જોડીને)

જાનકી—

(રાગ. શ્વામીનાથ શ્વામીનાથ શ્વામિનાથરે રૂળ મેં) એ ઢમ.
કરી પ્રણામ કરી પ્રણામ કરી પ્રણામરે,
આપને હું કહું છું આમ કરીરે; ૮૬.
તમ કુંવરની જીગલ જોડ્ય ગૌરે શ્યામરે; કરી.
સરવને વરાવો શ્વામી મારે ધામરે, આપને કરી પ્ર.
હરમીલા સીતાયે મારી પુત્રી નામરે. આપને કરી પ્ર.
માલવી શ્રુતી કીર્તી જો હશ, ભગ બાંમરે, આપને કરી પ્ર.
મુજ બંધવની પુત્રી તેથી ધારું હાંમરે. આપને કરી પ્ર.
(આવું સાંભળી દશરથ તથા વસીષ્ઠગુરુ ચારે પુત્રોને
પરણાવાની હા કહેછે ને લગ્નકીયા ચાલતી થાયછે.)
(૫૭૬માં અવાજ થાયછે.)

શ્રી ૧૨થોડાનો.

પરણે સ્તાના સાથે રઘુવીર, શોભા તેના શી કહું;
 ઉરમીલાને લક્ષ્મણવીર, શોભા તેની.
 પરણે માલ્યવની વર બરથ. શોભા તેના.

અતી કીરતી શુનઘન સમરથ.	શોભા તેની.
કૃત્યાદાન દે જનક રાજન.	શોભા તેની.
બોલે વર મુખે સ્વસ્તી વચન.	શોભા તેની.
વરસાં નીરવીઘને મંગળ ચાર.	શોભા તેની.
વેદ ભણેછે વીપ્ર અપાર.	શોભા તેની.
આપ્યા ગજ રથ દાસીને દાસ.	શોભા તેની.
યેમ પરણી ઉઠ્યા અવીનાથ.	શોભા તેની.
જુગતે જન જમાડંતા રાય.	શોભા તેની.
દીન રાત આનંદમાં જાય.	શોભા તેની.

(આમ લગ્નક્રીયા પૂરી થયેથી સરવે શ્યામ સ્યાનકે જાયછે).

પ્રવેશ ૧૩ મો.

સ્થળ—મંડપમાં

(જનનો તથા માંડવા તરફનો સમાજ બરાબર બેઠોછે ત્યાં સ્વર્ગમાંથી આવેલો તુમર નામનો ગાંધર્વ પ્રવેશ કરીને નૃત્ય કરેછે ને ગાયછે.)

તુમર—નાચતો નાચતો રાગ ટુમરી.

(હાડે જનકપુરી બાગમે) એ રાહમાં.

વિશ્વે વિમળ જય બાપજો,

બંકે બહાદુર અવધપતી ભુપતારે; (૨) ટેક.

તમ પ્રતાપ રવી ઉગ્યો જગમાં,

હાર્યા જ્યારે કુરુધર મહાપતીરે. (૨) વિશ્વે.

રઘુવંશીવીના કોજન રાખત,

હાની સહુની આજ લાજ જતીરે. (૨) વિશ્વે.

ધીવ સનકાદીક નારદ આદીક,
કળી ન શક્યા કો ગહનગર્ભારે. (૨) વિશ્વે.
રાઘવ પ્રપન્ન હું શરણમાં આવ્યો,
જાણી પોતાનો કરો કૃપા અતીરે. (૨) વિશ્વે.

(પછી પ્રણામ કરી જાયછે ને સહુ સાંભળતાં)

વશીષ્ઠ—ગજલ. ઇંદ્રરાજાની ઢખની.

રજ દીપો રજ દીપો વિદેહજી તમે,
અવધપુર જવા આજ છછીયે અમે;
ઘણા દીવસ થયા તમે સત્કારે ખો કર્યો,
પણ રામનો સ્વતંત્ર જવા મનસુખો કર્યો.
ઘણી વખત થયાં મળ્યા નથી સ્વમાતને,
માટે કીજીયે વીદાય સર્વ સાથને.

જનક—રાખવા વીચાર માહરો હતો ઘણો,

ખાલ આગ્રહી રુણ્યો મુની શતમ તણો;
જલદી કરું વીદાય વાર ને થશે ઘણો,
ધીર ધરો ધડીકતો હું પેરામણી.

(એમ કહી વીવીધ પ્રકારનાં ઘરેણાં તથા વસ્ત્રો મગાવી
સરવને આપેછે તથા સરવે પુરૂષ વરગને સાથે લઈ
જાયછે ત્યારપછી સીતાની માતા)

સુનૈનાં—ચારે પુત્રીયોને પાસે ખેલાવી ઉભાં થઈને

(અરે બાવાજી કેમ કરે તું ઉદાશ) એ રાગ.

સુતાયો સાસરીયે સીધાવો તમે,
દેખી દુખ પ્રગટે મને આ શમે;
અમી શે સકીશ તમારો વીયોગ,

ખરે બેની આજ મળ્યા પુરા ભોગ.
 તમે વીના હુંથી રહી ના સકાય,
 ખાલી બેની મંદીર ખાવાને ધાય;
 પાળેલાં તમે સુક શારીકા જોહ,
 જીવીને સહે તમે વીરહથી તેહ.
 કુશળ રાખે તમને આ જગતનો ધંધ,
 પુત્રી પણ હું કેમ જીવી શકીશ.
 જીવે શીશુ વહસુ ધેનુ રહીત,
 વીના જળ મીન જીવે કેવી રીત.
 અરે શું કરે ને કયહાં હવે જાઉં,
 બેની કેની પાસે રહી સુખી થાઉં.
 વીધી મતીમંદ જાણ્યો નકી આજ,
 અઝી ઉપજવી જગતમાં શા કાજ.
 રેવું ઓશીઆળો બધો ભવ સાર,
 પરાધીન વરતવું ખીક અવતાર.
 નહીં સુખ સ્વપને મળે તલબાર,
 મેણાં સાસુ નણદી શેવાં અપાર.
 પણ શું કરે નથી મારો ઇલાજ,
 પુત્રી ધન પારકુ જાણ્યું મેં આજ.
 મળવા કોઈ વખતે બેનો આવળો,
 સંદેશો અયોધ્યામાં જઈ કાવળો.

(પડદામાં આવજા થાયછે.)

આલો આલો જાન વીદાય થઈ પછે છેડુ પડી જાય.)

(સહુ જાયછે.)

અંથ સમાપ્તિમાં સુત્રધાર ભગવદ્ સ્તુતી કરેદ

રાગ કલ્યાણ.

જ્ય જનકી પતી રધુનાથજી હરી,

ચરણ ભગતી દીજીયે દીલે દયા ધરી; ટેક.

નેતી નેતી નીત્ય કહેછે મુખથી ચારે વેદ,
મંદમતી થી રીતે તો હું બાંધુ સઘળો ભેદ; જ્ય.

પતો પાવન ખીરદ તમારું જાણીને અવીનાશ,
ખરા દીલથી થાવા ઇછું તમ દાસોનો દાસ જ્ય.

હું કામી ક્રોધી અગનાની લંપટ લોભી આજ,
પણ શરણાગત વલ્લભ તમને ખાંચ અઘ્ઘાની લાજ.

છો અનાથના નાથ તમે ને નોધારાં આધાર,
દીનખંધુ કર્ણાના સીંધુ કૃપા કરી કીરતાર. જ્ય.

હે રધુનાંદન સ્વામી શ્રી મુજ ઇષ્ટ દેવ દવાળ,
સદાકાળ કરતા આઘાછો શેવકની સંભાળ. જ્ય.

અન્નમેળ ગુન્ય કાગજ્ય આદી સીવરીને વળી ગીધ,
ધરૂ પ્રદાદ વીભીશણ સહુને મુક્ત જગતથી કીધ. જ્ય.

પાપી જવન મુખેથી બોલ્યો હાય મોત હરામ,
ગરીબનીવાજ અવાજ સુણીને આપ્યું મોક્ષ ધામ. જ્ય.

અપાર એવાને ઉધારચા હવે રયો હું એક,
જ્યારું કામ નથી જગદીશ્વર રખે મુકતા ટેક. જ્ય.

રાઘવ પ્રતાપ સુધાધ્ય નામે નાટક વીરતાર,
લધુ મતી હું રચા રામજી પ્રણયું વારમવાર. જ્ય.

સમાપ્તશ્વેદં નાટકમ્.

અગાઉથી ગ્રાહક થઈ આમય આપનાર સાહેબોનાં નામની યાદી લખતાં મારાપર મિત્રિય સદગુણી મોતવર્ચકર. વનમાળીભાઈ મનોરદાશ “ઉત્તકાટ” નો હં મોટો ઉપકાર માનુંકું કે જેણે આ તથા બીજા કામોમાં મને ધણી મદદ કરેલીછે તેમજ કરેછે.

નકલ.

ગ્રાહકનાં નામ.

૨૫ છુકસેલર હકર. બાપુભઈનારણ. ધોળેરા.

૨૦ છુકસેલર. હકર. ઈશ્વરભાઈ જગજીવન ”

૨૦ છુકસેલર હકર. નરોત્તમ જગજીવન ”

૨૦ મે. હકર. ડાયા કંવરજી. ”

૧૫ રા. રા. હકર. ત્રીભોવન ગોવીંદજી. ”

૧૦ શા. ઉજ્જમશી હીમચંદ. ”

૫ ચુડાશમા. પરતાપસંગ ભગવતસંગ ”

૫ રા. સા. ત્રીભોવન વિ. ભીમજી મણિયાર. ”

૫ ખોજ. વક્રીભઈ લાલજી. ”

૫ શા. ચુનીલાલ હરીભાઈ. ”

૫ મેરાઈ. નરશી ગોપાળ. ”

૫ શા. કેવળ નથુભઈ. ”

૫ પંચોળી. કેશવજી વિશ્વનાથ. ”

૫ પંચોળી. ગોવીંદજી દેવકરથન ”

૫ રા. રા. હ. ગોપાળજી વીરુલ ઉત્તકાટ ”

નકલ.

ગ્રાહકનાં નામ.

૫ જ્ઞેશી. રામનારણ લાલજી. ધોળેરા.

સાનોદય નાટક કુંપનીના મેનેજર.

૫ શા. મનોર માણકચંદ. ”

૫ રા. રા. હ. હેમરાજ વિ. ગોકુળભાઈ ”

૫ રા. રા. હકર. ગીરધર લાલજી. ”

૫ હકર. સોહન ત્રીકમ. ”

૫ શા. ઉજ્જમશી ગોપાળ. ”

૫ શા. ત્રીકમ ગીરધર. ”

૫ રા. હકર. દામોદર હરજીવન. ”

૪ હા. ગીરધરભઈ લક્ષ્મીચંદ. ”

૪ શા. લખમીચંદ દામોદર. વઢવાણ.

૩ રા. હા. કાળીદાસ કકલ. ધોળેરા.

૪ રા. રા. હકર. છગનલાલ ગલુ. ”

૩ પંચોળી. ભાઈચંકર દેવકરથન. ”

૨ રા. હકર. ચતુર વથરાંમ. ”

૩ રા. રાં. ઠકર લખમીચંદ જગજીવન ,
 ૩ સુડાથમા કનુબા હરીસંગ
 ૩ સુડાથમા દાફુબા દેશજી
 ૨ ઠકર. પરશોતમ લાલજી.
 ૨ ઠકર. તરીતમ ગીલા.
 ૨ શા. બાણા અમરચંદ.
 ૨ શા. પાનાચંદ જીરો.
 ૨ શા. ધનજી ગણેશ.
 ૨ શા. રામજી વલભ.
 ૨ શા. ત્રીભોવન ઉત્તમશી.
 ૨ હુવાર. પરશોતમ હરજી.
 ૨ પુરાણી વીહલ ગવરીચંકર. રામજીમંદીર.
 ૨ શા મણીલાલ શયચંદ.
 ૨ ત્રિરાઈ મોહન ચામજી.
 ૨ શા. મનોર નાનચંદ.
 ૨ ઠકર ગોવંદજી ભાંણા.
 ૨ શા. પરશોતમ ખોડીદાસ.
 ૨ બાવસાર લેરા નારણ.
 ૨ શા. ગોરધન બાહચંદ.
 ૨ ઠા. લખમીચંદ છગન.

૨ ઠકર. કરથન ખોડા.
 ૨ ત્રિરાઈ હકા ભીમા.
 ૨ હુવાર જીવરાજ ખીમા.
 ૨ શા. તીરજી માનસંગ ગાંધી.
 ૨ ઠકર. ફલભ રામજી માંડવીપુરાના મુખો.
 ૨ ઠકર. રામજી માવજી. જોગેરા.
 ૨ ઠકર. હરજીવન લાલજી.
 ૨ કુભાર. જેઠાલાલ ગોવીંદ.
 ૨ રો. ઠકર. દીપ્ત્યાજી લાલજી.
 ૨ બેશી હરજીવન ગહુ.
 ૨ શેઠ. ત્રીભોવન હીમચંદ.
 ૨ શા. લખમીચંદ બાપુ.
 ૨ દેવે છગન મોદેવ.
 ૧ મો. કાવાનારણ વીહલ કુંપનીના ઇજતેર.
 ૧ ઠકર. ઝવેર પરશોતમ.
 ૧ ઠકર. પરભુ લાલજી.
 ૧ ઠકર. ચીકા વનમાળી.
 ૧ શેઠ. મુળજી ગલાખચંદ.
 ૧ ઠાકોર દેવીસંગ રામસંગ.
 ૧ શા. ધારશી છગન.

૧ ધાઈબ. કલાણું છગત.	૧ હજીમ. ડાખા નેડા.	૧૨
૧ શેઠ. નારણુ લલુ.	૧ ખોજ. ચતુર મોતી.	૧૩
૧ શા. ફલબ છગત.	૧ હકર. દામોદર કરશન.	૧૪
૧ હકર. ગાંડા કુંબેર.	૧ જીશી. પરબુ ગહુ.	૧૫
૧ શા. પાના છગત.	૧ હકર. હરગોવન ફલભદાસ.	૧૬
૧ લુવાર. ચોકા પાની.	૧ શા. કેશરી વાલજી.	૧૭
૧ હકર. ગીરધર છગત.	૧ શા. સુનીલાલ ઝોધડ.	૧૮
૧ શા. મણીલાલ અમથા.	૧ હકર. જીવણ વનમાળી.	૧૯
૧ હકર મોહન હરજીવન.	૧ ખોજ. જીવા નાનજી.	૨૦
૧ હકર. રામજી રણજીડ.	૧ શા. જગજીવન હજીમશી ભગત.	૨૧
૧ હકર. ઝોધડ રણજીડ.	૧ કંથાર. ખુદર પીતામર.	૨૨
૧ શા. મનોર મોતી.	૧ ખત્રી. મનોર વીરજી.	૨૩
૧ ડખગર. મોતી ગીરધર.	૧ હકર. માધવજી નયુ શોમૈયા.	૨૪
૧ શા. ત્રીભાવન ખુશાલ.	૧ શા. પ્રેમજી વાલજી.	૨૫
૧ શા. ઝોધડ નીમચંદ.	૧ અધ્યાઈ. લલુ ગવરીચંકર.	૨૬
૧ શા. લખમીચંદ ગોવીંદ.	૧ ઠા. ત્રીભોવન કુંબેરદાસ.	૨૭
૧ શા. ચતુર રાધવજી.	૧ ધાઈબ. નરસી ડાઝા. ગાંખમીનાણુ.	૨૮
૧ શેઠ. માણિકચંદ ખોડીદાસ.	૧ શા. ત્રીકમ પરચોતમ.	૨૯
૧ પટેલ મથુર સુજી.	૧ રાવળ. નારણજી હરીકરશન.	૩૦
૨ શા. ગફલ દેવસી ખાખરીયા.	૧ શા. પખા હરીભાઈ.	૩૧

૧ શા. મગન રાજપાળ. " "
 ૧ ઠકર. નાનંજી મકન. " "
 ૧ ઠકર. નરેસી મકન. " "
 ૧ ઠકર. હરેગોવત જગજીવન. " "
 ૧ બદ્રખીયા પ્રેમચંદ લખમીચંદ. " "
 ૧ ઠકર. ફલભ મનોર. " "
 ૧ કંથારા ગીરધર પીતામર. " "
 ૧ પંચોળી. પ્રેમચંકર નાનંજી. " "
 ૧ શા. વખતચંદ કાળીદાસ બાબરીયા. " "
 ૧ ઠકર. ભગવાનદાસ કાળીદાસ. " "
 ૧ ઠકર. પરમાનંદ ગોરધન. " "
 ૧ શા. ડુંગરશી નારણ. " "
 ૧ ઠકર. રણછોડ હીરજી. " "
 ૧ ખોળ. વેલસી કાંતજી. " "
 ૧ શા. હીમચંદ વલમ. " "

શ્રી મુખઈબંદર.
 ૧ ઠકર. હરેજીવન આણંદજી. દાવડા.
 ૧ ઠકર. દામોદર હરેજીવન. દાવડા.
 ૧ ઠકર. લાલજી દીઆજ. વશાણી.
 ૧ ઠકર. બાણજી બાપુભાઈ ચોલા.

૧ કોળી. કાળા જીવા. ધોળેરા.
 ૧ કોળી. રધા મંગા. " "
 ૧ અતીત. નારણગર શાંમગર. " "
 ૧ કોળણ. બાઈ અમકું. " "
 ૧ ઠકર તલકશી ત્રીભોવન. " "
 ૧ ઠકર. ચીકા કલ્યાણ વજ્રણી. " "
 ૧ શા. ત્રીભોવન દેવશી કોઠારી. " "
 ૧ ઠકર હીરજી ગોપાળજી. " "
 ૧ ઠકર. પરસોતમ ગોવંદજી. " "
 ૧ પટેલ. રામજી અવેરેભાઈ. " "
 ૧ શા. ખુશાલ મોદિન. " "
 ૧ ગાંધી, ત્રીભોવન કેશવજી. " "
 ૧ ઠકર. જનકવજી ચોધવજી. " "
 ૧ ઠકર. નાનંજી ગોપાળજી. " "
 ૧ શા. ચતુર છગન. " "
 ૧ ખોળ. અલીભાઈ " "
 ૧ શા. ત્રીભોવન હ " "
 ૧ ઠકર. વનમાળી " "
 ૧ શા. લલુ કુમર " "
 ૧ શા. મોતીલાલ " "

૧ શા. અમરતલાલ કુબેર.	ધોળેરા.	૧ પરી. વીહલ પર
૧ ખોળ. ખુશાલ નથા.	”	૧ ચેતા. મોતી ગો
૧ ખોળ. છગન અલીબાઈ.	”	૧ મેરાઈ. ગોકળ ઝ
૧ હકર. નારણ હરેજી.	”	૨ શા. વાડીલાલ અ
૧ ફૂલાર પીતામર ખીજલ.	”	

વલખેલા તમાંમઠેકાણેથી મળશે.

રમાં—મારી પાસેથી તથા મારા બાઈ ત્રી-
જી રામપાસેથી અને જુકમેલર ઠકર. બાપુ નારણ
વીગરે જુકમેલર ઠકર. ઈશ્વર જગજીવન તથા જુકમેલર
ઠકર. તરીતમ જગજીવનની દુકાનેથી સરવે જીવતાં પુ-
રતકો મળશે.

ભાવનગરમાં—પીરચલાની શેરીમાં મારા મીત્રવર્ષ ઠકર.
દુલભજી વી. લક્ષ્મણને ત્યાંથી મળશે.

મુંબઈમાં—કાજમે દ્વામાં મસીત સાંમુકોદારી મગન આ-
ણંદજીની દુકાને ઠકર. નારણદાસ ખોડીદાસ પાસેથી મળશે.

બરવાળામાં—ઠકર. મેહનલાલ વતમાળી પાસેથી.

ધરમપુરમાં—ઠકર. હરી ભગવાન તથા ઠકર જીવરાજ
ચેતાયજીને ત્યાંથી મળશે.

લી. ઠકર. રામજી વશરામ શોનૈયા.

બંદર ઘોળેરા શાકપીઠમાં.

